

XX. mezinárodní kongres historických věd v Sydney (3.-9. července 2005)

Od roku 1990 patří k samozřejmostem našeho oboru, že se každých pět let zúčastní alespoň malá skupina českých historiků jednání světového kongresu historiků. Od té doby se také stalo zvykem, že Český časopis historický přináší nikoli jeden referát, nýbrž mozaiku příspěvků několika účastníků, kteří se uvolí zachytit své poznatky a postřehy.¹ Z hlediska velkého kongresu se složitě komponovaným programem se tento postup jeví jako výhodný, neboť nikdo z účastníků sám o sobě nedokáže získat ucelenou představu o všech paralelně probíhajících jednáních. I když se takovýto mozaikovitý pohled na kongres nemůže zcela vyhnout opakování těch témat, jež se českým účastníkům zdála nejzajímavější, postřehy z různých stran mohou do jisté míry objektivněji vystihnout nejednoznačné skutečnosti a nabízejí těm čtenářům, kteří se kongresového jednání nemohli zúčastnit, plastičtější obraz světového setkání historiků.

Evropa a svět na australském kongresu

Průběh XX. světového kongresu historiků v Sydney, okouzující metropoli Nového Jižního Walesu, názorně signalizoval proměny v geografickém rozložení světové historiografie. Stovky historiků ze všech světadílů se počátkem července 2005 sjely do země, která si při této příležitosti připomínala svůj vstup do „velkých“ světových dějin. Šlo o zásah australských a novozélandských jednotek na straně Dohody do bojů u Gallipole, o událost, která zaujímá v historické paměti Australanů neobyčejně významné místo. Podíl mimoevropských historiografií se výrazně projevil v celém kongresovém jednání, ale také ve výběru oficiálně šířených publikací, jež se týkaly především zemí na jih od rovníku. Zatímco Mezinárodní komitét historických věd vydal ve spolupráci s UNESCO sborník věnovaný proměnám Afriky v průběhu druhého tisíciletí,² hostitelská University of New South Wales připravila publikaci o hlavních problémech australských dějin.³

¹ Referáty o předchozích kongresech: František ŠMAHEL – Jaroslav PÁNEK – Jiří KOŘALKA – Zdeněk MÜLLER – Bohumil BAĐURA – Milan ŠVANKMAJER – Josef MACEK, *17. mezinárodní kongres historických věd v Madridu*, ČČH 89, 1991, s. 306-312; František ŠMAHEL – Miroslav HROCH – Jiří KOŘALKA – Miloslav POLÍVKA – Jaroslava HONCOVÁ – Vilém PREČAN – Květa KOŘALKOVÁ, *XVIII. mezinárodní kongres historiků v Montrealu*, ČČH 94, 1996, s. 186-205; Jaroslav PÁNEK – Zdeněk HOJDA – Václav PRŮCHA, *XIX. mezinárodní kongres historických věd v Oslu (6.-13. 8. 2000)*, ČČH 99, 2001, s. 415-423.

² *Des frontières en Afrique du XIIe au XXe siècle (Bamako, 1999)*, Paris 2005.

³ *Australia's History. Themes and Debates*. Edited by Martyn LYONS and Penny RUSSELL, Sydney 2005.

Důrazný nástup zámořských historiografií se projevil kupříkladu hned v prvním zasedání „velkého“ tématu *Lidstvo a příroda v dějinách*, kde v sekci *Ekohistorie: nové teorie a přístupy* promlouvali vedle australského organizátora a oficiálního komentátora z USA vyžádaní referenti z USA, Kanady, Jižní Afriky, Indie a (ve dvou případech) Austrálie. Tak výrazné potlačení evropských historiků se samozřejmě ve většině sekcí neobjevilo, přesto však upozornění na skutečnost, že Evropa (dokonce ani ve spříznění se Severní Amerikou) už není ve světě dějepisu sama, bylo více než zřetelné.

Program kongresu vycházel ze snahy historiograficky pokrýt takřka celý svět. Tomu odpovídala zejména tři obecně pojatá „velká“ témata – kromě zmíněné historické ekologie také další dvě, na jejichž přípravě byl již podíl Evropanů podstatně výraznější. Byl to *Mýtus a historie*, zaměřený na problematiku zakládajícího mýtu a konstrukci dějinných identit, na mocenské aplikace mýtů a odpovědnost historika a konečně na vztah historie k utopii. Třetí rozsáhlý okruh problémů se týkal *Války, míru, společnosti a mezinárodního řádu v dějinách* se zřetelem k pojetí „bellum justum“ čili výměru (ne)spravedlivé války, mírových konceptů a jejich podmíněnosti v dějinách a posléze válečného násilí s důrazem na genderová studia.

Mezi šestadvaceti specializovanými tématy, která byla z velké části pojata teritoriálně, se uplatnila stejně dobře Evropa a Amerika jako Asie (zejména Čína a Blízký východ), Afrika a Austrálie s Pacifikem. Nechyběly však ani náměty programově překračující rámec světadílů jako dějiny kolonialismu a postkolonialismu, interkontinentální hospodářské vztahy, hromadné migrace, střet kultur, vztah křesťanství a islámu, medializace, transkulturální modernizace a globalizace. V užších geografických rámcích byly nově tematizovány proměny státu a význam říší, politická kultura, christianizace, osvícenství, neformalizované vztahy ve společnosti, veřejné vzdělávání a sport v poměru k politice a komerci či obecné a zvláštní rysy revolucí ve 20. století. Zájemci o didaktiku dějepisu se soustředili na dějepisné učebnice a jejich posun od vyprávění o národu k vyprávění o občanovi.

Ačkoli ani mezi specializovanými tématy nechyběla historická antropologie (diskuse o „dějinách smyslů“), tento směr bádání se mohl plně uplatnit především ve dvaceti zasedáních u kulatého stolu. Rozpravy o problematice dětství, stáří a smrti, postavení žen, o vztahu k cizincům, o paměti a prožívání války, občanských postojích, o vztahu k přírodě, ale též o lidských právech a restitučních nárocích odhalovaly různé přístupy k uchopení osudu jednotlivce v dějinách. Historicko-antropologický zájem se ojediněle projevil i v analýze pramenů (autobiografie) a konečně též v pohledu na veřejnou působnost historiků (vztah k zainteresované veřejnosti). Metodologické proměny historiografie na počátku 21. století

odrážely diskuse o kulturním obratu, o postavení dějepisu mezi sociálními vědami a literaturou, o vztahu mezi historií, antropologií a archeologií, či o encyklopedické a muzejní prezentaci dějin.

Program kongresu doplňovala řada souběžných zasedání přidružených organizací a mezinárodních komisí a šest rozprav připravených zásluhou UNESCO. Byly převážně věnovány jednotlivým makroregionům – střední Evropě, arabskému a muslimskému světu, Latinské Americe, Východní Asii a Karibiku; šestá rozprava se soustředila na dialog kultur z hlediska očekávané úlohy historiografie v příštích desetiletích. Diskuse o místě střední Evropy mezi Východem a Západem, připravená polskými historiky za účasti dalších evropských a severoamerických odborníků, navazovala na podobnou rozpravu z XIX. kongresu historiků v Oslu roku 2000 a pokračovala v nikdy nekončících úvahách o vymezení střeoevropského prostoru a o jeho kulturní osobitosti.

Čeští historici měli na kongresu v Sydney osm zástupců, o čemž rozhodovala zejména ochota jejich zaměstnavatelských institucí přispět přímo nebo prostřednictvím grantů na ne právě nejlevnější letenku k protinožcům. Tuto velkorysost prokázala Akademie věd ČR v pěti případech (Historický ústav – Miloslav Polívka, Ústav pro soudobé dějiny – Jiří Kocian a Oldřich Tůma, Masarykův ústav – Petr Kaleta, Rada pro zahraniční styky – Jaroslav Pánek), Univerzita Pardubice (Petr Vorel) a Univerzita Palackého v Olomouci (Jiří Lach a Radmila Slabáková). Zvláště posledně zmíněná instituce si zaslouží pozornost, neboť vyslala dva velmi nadějně historiky, kteří patří k úspěšně nastupující vědecké generaci.

Nejvíce českých historiků vystoupilo v rámci specializovaného tématu *Politická kultura ve střední Evropě v evropském a světovém kontextu*, kterou společně připravily Český a Polský národní komitét historiků, podporované partnerskými komitáty ze Slovenska a Maďarska. V tomto případě bylo možno předložit dvousvazkovou anglickou publikaci o dějinách politické kultury, která vyšla těsně před odjezdem na kongres péčí Historického ústavu AV ČR v Praze (první díl věnovaný středověku a ranému novověku)⁴ a Instytutu Historii PAN ve Varšavě (druhý díl pojednávající o 19. a 20. století).⁵ V tomto sborníku, shrnujícím jednání konferencí v Pardubicích a Varšavě v roce 2004, je samozřejmě daleko větší počet příspěvků, než bylo možno v Sydney přednést. Na druhé straně nemohli přijet všichni ohlášení referenti z jiných zemí, a proto bylo zastoupení českých a polských historiků

⁴ *Political Culture in Central Europe (10th – 20th Century)*. Part I: *Middle Ages and Early Modern Era*. Edited by Halina MANIKOWSKA and Jaroslav PÁNEK in cooperation with Martin HOLÝ, Prague 2005.

poměrně silné. Vedle nich však vystoupili badatelé z dalších středoevropských zemí. Na pořad se dostaly kromě shrnujících pohledů obou pořadatelů (Stanisław Bylina a Jaroslav Pánek) referáty medievistů (vedle Miloslava Polívky Halina Manikowska z Varšavy), specialistů na raný novověk (vedle Petra Vorla István G. Tóth z Budapešti) a na dějiny 19.-20. století (vedle Jiřího Kociana a Oldřicha Tůmy Maciej Janowski z Varšavy, Dušan Kováč z Bratislavy a Peter Vodopivec z Lublaně).⁶ Zjevnou slabinou této sekce byla neúčast vynikajících znalců dějin politické kultury z Rakouska a Německa, kteří sice odevzdali své příspěvky do vydaného sborníku, ale do Sydney z osobních důvodů nemohli přijet.⁷

Zatímco rychlé rozebrání všech výtisků dovezeného sborníku a následná diskuse naznačily značný mezinárodní zájem o zvolenou problematiku, ze strany oficiálního komentátora Wiliama W. Hagen z Kalifornské univerzity v Davisu sklidili organizátoři kritiku především za to, že sborník nevyšel s větším časovým předstihem, že v něm jednotliví autoři přistoupili k tematice z rozdílných pohledů a zvláště že se jejich interpretace podstatně odlišuje od názorů amerického posuzovatele. Ve všech ohledech měl W. W. Hagen *svou* pravdu, ale k tomu je třeba dodat několik slov. Za prvé, získání písemné podoby všech příspěvků, zredigování více než sedmisetstránkového anglického textu a jeho vydání během několika měsíců (varšavská konference se konala v říjnu 2004, jen osm měsíců před sydneyjským kongresem) představovalo maximum možného; navíc příprava podobného sborníku vůbec nebyla podmínkou uspořádání specializovaného tématu, a také naprostá většina organizátorů ostatních zasedání žádnou publikaci nepředložila. Za druhé, dějiny politické kultury ve střední Evropě byly v tomto dvousvazkovém souboru poprvé zmapovány a jakákoli syntéza za současného stavu zpracování nepřichází v úvahu. A konečně za třetí, se svými představami o žádoucím obrazu dějin politické kultury pro střední Evropu, odvozenými z idealizace habsburské monarchie, zůstal W. W. Hagen v podstatě osamocen. K jeho komentáři se v následné rozpravě sneslo tolik kritických připomínek od historiků z řady evropských zemí, že oficiálně ustanovený komentátor nakonec ani neměl chuť na ně odpovídat. Přesto však pokládám Hagenovo vystoupení za důležité obohacení diskuse. Jednak i jeho zásluhou se rozproutila improvizovaná debata do neočekávané šíře a nabyla velmi živé

⁵ *Political Culture in Central Europe (10th – 20th Century)*. Part II: *19th and 20th Centuries*. Edited by Magdalena HUŁAS and Jaroslav PÁNEK in cooperation with Roman BARON, Warsaw 2005.

⁶ Vzhledem k vážné nemoci nestihl Peter Vodopivec odevzdat svůj skvěle propracovaný referát v anglickém znění před uzávěrkou druhého dílu sborníku *Political Culture*, ale dnes již je jeho text dostupný v původním slovinském znění: Peter VODOPIVEC, *Politične in zgodovinske tradicije v Srednji Evropi in na Balkanu (v luči izkušnje prve Jugoslavije)*, *Zgodovinski časopis* 59, 2005, s. 461-484; anglické znění by mělo v dohledné době vyjít, a to nejspíše ve Varšavě.

podoby, jednak W. W. Hagen názorně předvedl tvrdou formu rozpravy, na hony vzdálenou falešné „politické korektnosti“. V každém případě bylo poučné poznání, že dějiny politické kultury jsou vzrušujícím tématem, které i při svém zaměření na středoevropský prostor dokáže zaujmout i na druhé straně Atlantiku, a že pohledy historiků ze zemí střední Evropy se v podstatných rysech shodují.

O několik dnů později na toto zasedání dopadl osudový stín. Jeden z nejlepších referátů na něm totiž přednesl a v diskusi suverénně vystupoval maďarský historik István György Tóth, vedoucí vědecký pracovník Historického ústavu Maďarské akademie věd a profesor Středoevropské univerzity v Budapešti, výjimečně nadaný polyglot a autor pozoruhodného díla z oboru raně novověkých dějin. Ještě v den našeho společného jednání 7. července se jevil jako člověk kypící zdravím, ale o týden později na zpáteční cestě z Austrálie, v nedovršených 49 letech, podlehl náhlému selhání srdce. Jeho poslední vystoupení v Sydney názorně ukázalo, jak velká je to ztráta nejen pro maďarskou, ale i pro středoevropskou historiografii.⁸

Čeští účastníci kongresu se aktivně zúčastnili řady dalších zasedání, z nichž některá připadla bohužel na tentýž den. Petr Kaleta využil svého dlouhodobého zaměření na sorabistiku a do jednání o historických identitách vnesl problematiku Lužických Srbů v pojetí jejich českého duchovního patrona Adolfa Černého. Velmi úspěšně si vedli olomoučtí kolegové – Jiří Lach v diskusích o dějinách a prezentaci historiografie, stejně jako Radmila Slabáková v komparativním vyhodnocení studentských představ o poslání historika nastupujících generací. Jaroslav Pánek na table ronde, věnovaném historickým encyklopediím, promluvil o současném stavu a perspektivách encyklopedistiky v Evropě a Severní Americe; při této příležitosti byla prezentována publikace pojednávající rovněž o typologii a možnostech mezinárodní spolupráce na přípravě velkých historických encyklopedií.⁹

Kromě referátů se ovšem naskytla řada příležitostí k vystoupením v organizovaných diskusích, stejně jako k neformálním, někdy i náhodným rozhovorům v kuloárech a v prostorách kampusu. Mezi nezapomenutelné okamžiky tohoto druhu patřilo setkání

⁷ Joachim Bahlcke a Thomas Winkelbauer odevzdali své texty do prvního dílu sborníku *Political Culture* pouze v němčině, avšak opatřené anglickým souhrnem.

⁸ Blíže Jaroslav MILLER, *István György Tóth (23. 8. 1956 – 14. 7. 2005)*, ČČH 103, 2005, s. 970-971.

⁹ Jaroslav PÁNEK, *Historical Encyclopedias (Current research results – an outline of typology – perspectives)*, Prague 2005.

s Georgem Iggersem, který ovšem tentokrát nemluvil o dějinách historiografie, nýbrž o svých osobních sympatiích k českým zemím.

Jaroslav Pánek

Rekapitulace sydneyjského kongresu

Zahajovací ceremoniál a úvodní zasedání kongresu se konaly v Clancyho auditoriu v prostorách kampusu Univerzity Nového Jižního Walesu (UNSW) v neděli 3. července 2005. Delegáty postupně přivítali Martyn Lyons (UNSW), prezident kongresového organizačního výboru, Alan Madden, představitel Metropolitan Local Aboriginal Land Council, dále Annette Hamiltonová, děkanka Fakulty společenských a sociálních věd UNSW, emeritní profesor Ross Pesman, prezident Australské historické asociace, Robert John Carr, premiér vlády Nového Jižního Walesu, a Geoff Spring, představitel Australské komise pro UNESCO.

Úvodní zasedání pod názvem *The Globalization of History and its Limits* výstižně naznačilo, že globalizace bude jedním z ústředních témat kongresových jednání, debat a polemik. Již v příspěvcích referentů tohoto vstupního bloku se ukázalo, jak výrazně téma globalizace ovlivňuje současné historické bádání. Zazněly tu otázky, jakým způsobem zařadit historické vědy do stávajících celosvětových společenských a kulturních kontextů a jaké nové a obohacující obsahové náměty a metodologické podněty nabízejí soudobé globalizační trendy historickým vědám vedle akcentu na obecná témata a interdisciplinaritu.

O roli institucionální základny a o možnosti fungování historie jako jednoho z nástrojů univerzálního uchopení současného světa v tomto kontextu promluvil v úvodním vystoupení Jürgen Kocka (Freie Universität Berlin, SRN), odstoupující prezident Mezinárodního komitétu historických věd (Comité International des Sciences Historiques - CISH). Pohovořil na téma *Sydney, CISH and the Utopia of Universal History*. Zhodnotil úlohu CISH pro mezinárodní spolupráci historiků a jednotlivých národních či specializovaných historických asociací. Připomněl, že CISH byl založen v roce 1926 a v současnosti řídí a koordinuje spolupráci 54 členských zemí, zastoupených v CISH příslušnými národními komitétu historiků. Upozornil na skutečnost, že i mezinárodní spolupráci na poli historie provázela řada obtíží. Zvláště složitou etapou pro spolupráci historiků, která nedávala takřka žádnou naději na možné univerzální vnímání a pojetí historie, bylo období studené války, kdy činnost CISH a konání mezinárodních kongresů bylo mimo jiné pokusem aspoň v jisté sféře překlenout železnou oponu. Tento pokus nemohl být ovšem příliš úspěšný; politická, ideová i metodologická východiska byla příliš odlišná. Druhou vystupující byla Natalie Z. Davisová z University of

Toronto (Kanada) s tématem *What is Universal about History*. Poukázala na několik výrazných trendů, s nimiž se v současné době v obecném měřítku historické vědy vyrovnávají. Tyto trendy jim dodávají jednak již zmíněný výrazný globalizační rozměr, ale také některé z nich nadále podněcují gnoseologickou, metodologickou a hodnotovou polarizaci. Podle N. Z. Davisové lze mezi spojující globalizační trendy zařadit například snahu o aktualizaci historického výkladu a zkoumání, internetovou formu propojení, která usnadnila navazování kontaktů a rychlou výměnu názorů, či interkulturální komunikaci. Polarizační proudy pak jsou nadále udržovány v pohotovosti zejména nacionálními, náboženskými a tradicionalistickými antagonismy. Ale i tyto polarizační trendy podle N. Z. Davisové dávají podněty pro alternativní výklady historických událostí a hodnocení; v souhrnu pak akcelerují rozdílné náhledy a výklady dějin kultury v obecném měřítku. Avšak na druhé straně mnohdy pozitivně motivují tato zkoumání například ve sféře genderových studií či v oblasti studia různých okruhů menšinových společenství. Mnohá témata naznačená hlavními řečníky pak dále rozvedli komentátoři. Ibrahim Thioub (Cheikh Anta Diop University, Dakar, Senegal) pohovořil na téma přetrvávajících civilizačních nerovností a kulturních antagonismů, dále se k této tematice vyjádřili Norman Etherington (University of Western Australia) a Cha Ha Soon z Korejské republiky.

Z druhého dne kongresu (pondělí 4. 7. 2005) zaznamenáváme dvě zasedání u kulatého stolu. Round Table 3 se nazýval *Injustice, Memory and Politics: Cases of Restitutions*. Tématu politické, právní a majetkové nápravy minulých křivd byl věnován kulatý stůl organizovaný švýcarským historikem Jakobem Tannerem. Toto zasedání bylo zajímavé a inspirativní, neboť téma je velmi závažné i z aktuálního českého pohledu – s ohledem na stále probíhající diskusi o možnostech „vyrovnání se s komunistickou minulostí“, ale také s ohledem na existenci českého specializovaného pracoviště, zabývajícího se osudy uměleckých děl zcizených Němci během okupace, které působí při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Právě problematika nápravy křivd spáchaných během druhé světové války dominovala (americký historik Greald Feldmann analyzoval debaty týkající se obětí holocaustu, australská historička Lynn Savery téma žen, které byly za války zneužívány jako sexuální otrokyně, organizátor kulatého stolu zhodnotil švýcarskou debatu o odpovědnosti a spoluvinně atd.). Německý historik (žijící ovšem v USA) Bernd Schaeffer pozoruhodným způsobem shrnul německé zkušenosti s nápravou křivd spáchaných v někdejší NDR.

Round Table 12 nesl název *Historical Dictionaries and Encyclopedias*. Organizátorkou kulatého stolu o historických slovnících a encyklopediích se stala Lucienne Hublerová ze Švýcarska, diskutantem James Friguglietti z USA (Montana State University,

Billings). Zajímavé referáty přednesli Kathleen Sheldonová z USA (University of California, Los Angeles) na téma *Historical Dictionary of Women in Sub-Saharan Africa*, Real Balanger z Kanady, který hovořil na téma *Biographical Dictionary of Canada*, Andrew Brown-May z Austrálie (Melbourne University), který vystoupil na téma *Dictionary of the City of Melbourne*, Koichi Kabayama z Japonska (University of Tokyo), který představil téma *Encyclopedia of Historiography*, a Jaroslav Pánek z Akademie věd ČR v Praze s tématem *Dictionary at the Bohemian Lands*. Vystoupení českého delegáta účastníky zasedání zaujalo, neboť jednak podal velmi přehledný výklad o výsledcích bádání a koncepčním zaměření české historiografie v oblasti historických encyklopedií, jednak představil svoji publikaci *Historical Encyclopedias (Current research results – an outline of typology – perspectives)*, v níž shrnul výsledky srovnávacího studia historických encyklopedií v Evropě a v Americe a seznámil přítomné s poznatky získanými při práci na Encyklopedii českých dějin.

Třetí kongresový den (úterý 5. 7. 2005) jsme věnovali pozornost několika dalším zasedáním. Především to byl Round Table 8 *Between Social Science and Literature: the Changing Place of History*. Svolavatelem se stal Richard T. Vann z USA (International Commission for Historiographical History and Theory), diskutantem Erling Sandmo z Norska (Institute for Social Research). Promlouvalo zde celkem sedm referentů. S podnětným příspěvkem na téma *Narrative Power, Narrative Coercion* vystoupila Nancy Partnerová z Kanady (McGill University, Montreal). Upozornila na kvalitativní proměnu historického výkladu, ke které došlo v průběhu osmdesátých let 20. století. Charakterizovala ji jako odklon od pozitivistického zkoumání dokumentů a jejich kritického zhodnocení směrem k návratu vyprávění – historického příběhu. To na jedné straně vedlo k pozitivnímu „zlidštění“ historie, na straně druhé tato forma usnadnila přechod k fikci, ze které se vytrácí vědecká hodnota historického poznání. Narace – vyprávění, jak upozornila N. Partnerová, pak obsahuje obě tyto potence – fikci i možnost přístupnějšího a oslovujícího zprostředkování vědeckého poznání. Referentka zdůraznila, že uplatnění narace v historii je oprávněné, historie však má vytvářet své příběhy na základě vědeckého zkoumání – historické příběhy by vždy měly zůstat vědecky zdůvodněné. Christopher Behan McCullagh z Austrálie (La Trobe University) v příspěvku *Narrative Constraints on Historical Understanding* pohovořil o lingvistické konstrukci historické minulosti v podobě uplatnění základních vyprávěcích forem. V tom dle něho tkví rozdíl od tradičního výkladu v podobě popisu historické události. Lingvistická konstrukce, jak uvedl C. B. McCullagh, je formována v několika rovinách: 1) důležitý je důraz na vysvětlení závažných a mnohdy neočekávaných událostí; to vede k pochopení toho, proč lidé často přijímají programy či cíle, které jim předkládají jiní

(například masová podpora Hitlera v éře nacistického Německa); 2) strukturální vyprávění – například, jak struktura a fungování institucí dotvářejí události; 3) kontrastní vyprávění – potřeba vysvětlit, zda výsledek historické události odpovídal jejímu průběhu a průvodním okolnostem, zároveň se pokusit vypátrat a objasnit, proč by tytéž historické okolnosti nemohly vést k jinému, třeba i opačnému výsledku – například proč v americké občanské válce zvítězil Sever, proč nemohl zvítězit Jih; 4) analytické vyprávění – vybudované na základě analýzy historické události. C. B. McCullagh upozornil, že historici by měli více využívat poznatků sociálních teorií. Svě vystoupení uzavřel konstatováním, že historické vyprávění by mohlo vést k lepšímu pochopení historických dějů. Polská badatelka Eva Domańska (Univerzita Adama Mickiewicze, Poznaň) v příspěvku *Things as Silenced Others* předeštlá problematiku vnímání vztahu materiální kultury a předmětů dotvářejících a provázejících vývoj lidské civilizace pro poznání historické skutečnosti a událostí. Sorin Antohi z Maďarska (Central European University, Budapest) v referátu *Narratives Unbound: Historical Studies in Post-Communist Eastern Europe* se zabýval důležitým aspektem zachycení bezprostředního zážitku a osobních svědectví v podobě historického vyprávění pro pravdivé poznání politické transformace v postkomunistických zemích východní Evropy.

Kulatý stůl 17 *Terrorism as a Historical Problem: Concept, Approaches, Findings* se primárně neměl věnovat problematice terorismu jakožto politicky motivovaného násilí proti civilním cílům, nýbrž byl postaven především na analýze státního teroru v období francouzské (australský historik Peter McPhee a Brit Alan Forrest) či ruské revoluce (australský historik Stephen Wheatcroft). Belgický historik Pieter Lagrou ve svém koreferátu poukázal na to, jak se mezi první a druhou světovou válkou změnilo vnímání oprávněnosti rezistenčních aktivit, vedených nepravidelnými ozbrojenými formacemi, a také posuzování oprávněnosti odvetných akcí proti civilnímu obyvatelstvu v souvislosti s takovou rezistencí. Například popravy rukojmí, které prováděla německá armáda za první světové války v Belgii a severní Francii jako odvetu za záškodnické útoky na své vojáky, nebyly odsuzovány samy o sobě, argumentovalo se pouze tím, že ve skutečnosti německým sankcím žádné záškodnické akce nepředcházely a teprve v tomto kontextu byly chápány jako zločinné. Ruský historik Valerij Iskachov analyzoval problematiku terorismu na příkladě čečenské války. A právě téma soudobého mezinárodního (a především militantním islamismem motivovaného) terorismu dominovalo diskusi. Nakolik je toto téma opravdu aktuální, se ukázalo o pouhé dva dny později, neboť australská média byl plná zpráv o teroristických útocích v londýnském metru.

Organizátorem dalšího zasedání – UNESCO Workshop 1: *The Place of Central Europe between East and West during the Millenium, 1000-2000* – byl Hubert Laszkiewicz

z Polska (Katolická univerzita, Lublin) a vystoupilo zde sedm referentů. Mezi vystoupení, která zaujala pozornost přítomných, patřil zajisté vstupní referát H. Laszkiewiczze na téma *Cultural Space of Central Europe*. Byl věnován otázkám dopadu světské kultury na kulturu duchovní v daném evropském prostoru v průběhu milénia. Frank Sysyn z Kanady (University of Alberta) pohovořil v referátu nazvaném *Central Europe, Eastern Europe and Eurasia: Historical Categories and Political Programs* o proměnách ve vnímání a poznání historie národů sledovaného prostoru v epoše ruského impéria a v době existence Sovětského svazu. Německý historik Eduard Mühle (Herder-Institut, Marburg) v příspěvku „*East Central Europe*“ as a Concept of German Historical Research upozornil na některá důležitá témata současného německého bádání, dotýkající se vymezení střední a středovýchodní Evropy. Pozoruhodné vystoupení slovenského historika Dušana Kováče (Slovenská akademie věd, Bratislava) na téma *The Habsburg Dual Empire and its Peoples in Tension between East and West* upozornilo na historicko-politické, národnostní, konfesijní, kulturní a také emancipační aspekty, které výrazně ovlivnily osudy obyvatel habsburské monarchie v 19. století.

International Commission on the History of the Cold War. Překvapením bylo, že plánované zasedání mezinárodní komise o studené válce, které na minulých kongresech bylo hojně navštíveno a přineslo významné výsledky (například zřízení specializovaného časopisu *Cold War History* na kongresu v Oslu), tentokrát odpadlo bez udání důvodů.

Mezi zasedáními čtvrtého dne (středa 6. 7. 2005) nás zaujalo jedno speciální a jedno „velké“ téma. Setkání Mezinárodní komise pro didaktiku dějepisu (International Society for the Didactics of History) se věnovalo tématu *Teaching and Learning World History – the Global Challenge*. Svolavatelem byl Luigi Cajani z Itálie (Univerzita Řím) a vystoupilo tu pět referentů. Pozoruhodný byl vstupní příspěvek, který na téma *Myths, Wagers, and Some Moral Implications of World History* připravil Jerry Bentley z USA (University of Hawai, Honolulu). Pohovořil o závažné otázce politizace dějepisné výuky, která se dostává pod silný tlak současné oficiální konzervativní doktríny americké politiky. Zdůraznil, že je třeba stále klást důraz na výklad světové historie jakožto výuku základů demokracie. Oporou pro konzervativní doktrínu jsou v USA dle Bentleyho fundamentalisticky orientované střední školy, kladoucí silný akcent na křesťanský výklad dějin. Do výuky školního dějepisu se tu prosazují tendence hodnotit civilizační vývoj pouze jako výsledek boží vůle. J. Bentley podotkl, že náboženská netolerance a dogmatismus negativně prosazují ve školní výuce také odmítavé postoje vůči islámu či judaismu, které jsou pak označovány za nepravé a špatné víry. Susanne Poppová ze Spolkové republiky Německo (Univerzita Siegen) v referátu *World history for children and young readers: The Gambrich and current examples* připomněla

posuny v hodnocení světových dějin v učebnicích dějepisu ve vybraných evropských zemích v průběhu 20. století. Maria Repoussi z Řecka (Aristotelova univerzita v Soluni) v referátu *Women's Movements to History Education. An alternative to move from National Histories to World History* věnovala pozornost problematice ženského hnutí a jeho začlenění jako závažného tématu do světových dějin.

V pořadí třetí „velké“ téma se nazývalo *Peace, Society and International Order in History*. V jeho rámci bylo uspořádáno několik panelů věnovaných dílčím problémům. Zvláště zajímavý byl panel orientovaný k problematice spravedlivé války: *Bellum iustum - Just wars, Unjust Peace? Ideas and Discourses*. Jeho organizátorem se stal význačný americký historik soudobých dějin Charles S. Maier. Téma bylo nahlíženo z různých perspektiv (náboženské války středověku, džihád, problém terorismu), debata se samozřejmě stáčela k aktuálním problémům (válka v Iráku apod.). Mimořádně živou debatu vyvolala na závěr přednáška organizátora panelu C. S. Maiera, zaměřená na soudobé debaty ohledně spojeneckého bombardování Německa na závěr druhé světové války. Obdivuhodným způsobem ukončil debatu německý historik (jméno se nám bohužel nepodařilo zachytit), působící na Technické univerzitě v Drážďanech. Argumentoval tím, že debata o morálních, právních a jiných souvislostech spojeneckých leteckých útoků a o jejich obětech je anachronická a do jisté míry umělá, neboť spojenci vedli válku s protivníkem užívajícím barbarských a nehumánních metod a především usilujícím o tak naprosto nehumánní cíle, že v zájmu porážky nacistického Německa bylo možné a oprávněné použít jakkoli drastických prostředků.

V pátý den kongresového jednání (čtvrtek 7. 7. 2005) jsme se vlastními referáty podíleli na specializovaném tématu *Political Culture in Central Europe in the European and Global Context*, jemuž je věnována pozornost v jiných příspěvcích tohoto souhrnného pojednání. Zatímco šestý den jsme přijali pozvání pořadatelů kongresu na tematickou exkurzi do přírodní rezervace v Blue Mountains, v sedmý den (sobota 9. 7. 2005) jsme se účastnili závěrečného ceremoniálu. Kongres byl zakončen v reprezentačním sálu radnice (Sydney Town Hall). Martyn Lyons, prezident kongresového organizačního výboru, zhodnotil předchozí jednání jako úspěšná a přínosná. Slavnostní přednášku na počest kongresu připravil a přednesl australský spisovatel Thomas Kennealy na téma *The Novelist, the Media and History*. S delegáty kongresu se rozloučil dosavadní prezident CISH Jürgen Kocka, který také představil nově zvoleného prezidenta Mezinárodního komitétu historických věd José Luise Peseta ze Španělska. V závěru vystoupila též Jill Roe (Macquarie University), emeritní

prezidentka Australské asociace historiků, a Pery McIntyre, prezident regionální reprezentace historiků (History Council of New South Wales).

Jiří Kocian – Oldřich Tůma

Čeští historici na světovém kongresu v Sydney

Po roce 1989 se nejprestižnějších setkání v oboru historiografie – mezinárodních kongresů historických věd – účastní také čeští vědci. Tak tomu bylo v Madridu (1990), kde uspořádali kulatý stůl o významu J. A. Komenského ve světové vědě a kultuře, v Montrealu (1995) a v Oslu (2000), kde se podíleli na zasedání věnovaném nejnovějším dějinám postkomunistických zemí. Jubilejní XX. kongres historických věd v Sydney se vyznačoval poměrně rozsáhlou a mnohostrannou účastí českých odborníků. Současně se stal svědectvím o tom, že takovouto účast se vyplatí připravovat s dlouhodobým předstihem.

Hlavní akcí, kterou zajistili čeští historici, bylo druhé z celkem 26 speciálních témat, nazvané *Politická kultura ve střední Evropě v evropském a světovém kontextu*. Samotné prosazení tohoto tématu do programu nebylo vůbec jednoduché, neboť v době příprav kongresu byl asi dvacetinásobně vyšší počet nabídek ze všech zemí světa, než kolik jich bylo možné nakonec přijmout a realizovat. Zde výborně zapůsobila spolupráce středoevropských zemí, neboť navržené téma vzaly za své jak český, tak i polský národní komitét historiků, ale současně je podpořily komitety slovenský a maďarský. Organizátory se stali Jaroslav Pánek (Historický ústav AV ČR, Praha) a Stanisław Bylina (Instytut Historii PAN, Varšava); za oficiálního diskutanta bylo Mezinárodního komitétu historických věd bohužel nepřijalo navrženého vynikajícího znalce moderních středoevropských dějin Dušana Kováče (Historický ústav SAV, Bratislava), ale prosadilo amerického historika Williama W. Hagen, který prokázal jen velmi útržkovité chápání dějin středoevropských (v jeho pojetí „východoevropských“) zemí a který se snažil uplatnit především svou politickou orientaci a zaměření na „liberální demokracii“ v rakousko-uherském pojetí.

Tento svérázný přístup k diskusi o vědeckých otázkách nemohl však narušit celkové vyznění rozpravy. Většina diskutujících totiž s Hagenovou politizací věcně polemizovala a předvedla podstatné výsledky bádání o politické kultuře středoevropských zemích. Téma, které bylo v době komunismu potlačováno, se zde podařilo prezentovat ve velké šíři a rozmanitosti. Problematika politické kultury střední Evropy byla představena jako problém setkávání obecných (antických, křesťanských, západoevropských) a specifických podnětů, které ve středoevropských poměrech nabývaly osobitých rysů, a to někdy i výraznějších a

vývojově perspektivnějších než v západoevropských centrech – kupříkladu při formulaci pojmu svobody a náboženské tolerance na sklonku středověku a počátku novověku. Na druhé straně byly posouzeny negativní vlivy totalitních režimů na degradaci tradiční politické kultury v průběhu 20. století. Velmi důležité bylo, že tuto tematiku představili pořadatelé sydneyjského zasedání ve sličně provedené publikaci *Political Culture in Central Europe (10th –20th Century)*, která ve dvou svazcích o celkovém rozsahu 750 stran představila výsledky dvou přípravných konferencí, jež se konaly v roce 2004 na renesančním zámku v Pardubicích a v Historickém ústavu ve Varšavě. Společné dílo českých a polských historiků sklídilo v Sydney zasloužené uznání.

Další publikací – *Historical Encyclopedias (Current research results – an outline of typology – perspectives)*, rovněž vydanou Historickým ústavem AV ČR – Jaroslav Pánek podstatně ovlivnil průběh dalšího zasedání, které bylo věnováno encyklopedickému zpracování různých stránek světové historie. V této knize a ve shrnujícím referátu představil jednak výsledky srovnávacího studia historických encyklopedií v Evropě a v Americe, jednak zobecnil poznatky získané při práci na Encyklopedii českých dějin. Švýcarská organizátorka zasedání Lucienne Hublerová a americký diskutant James Friguglietti ocenili, že tato ve světě dosud ojedinělá srovnávací studie umožnila začlenit téma historických encyklopedií do širokých globálních souvislostí. Je příznačné, že se švýcarští historici (v čele s L. Hublerovou), kteří nedávno začali vydávat ve francouzské, italské a německé verzi mnohosvazkovou historickou encyklopedii Švýcarska, rozhodli začlenit na program svého příštího sjezdu právě tematiku srovnávacího studia a zpracování historických encyklopedií a k účasti ihned pozvali i J. Pánka.

Čeští účastníci se svými diskusními vystoupeními podíleli na řadě dalších kongresových zasedání. Zvláštní ocenění si zaslouží účast mladých historiků, kteří se na „svém“ prvním světovém kongresu opravdu neztratili. Byli to Petr Kaleta (Masarykův ústav AV ČR), který v zasedání o historických identitách hovořil o pojetí Lužických Srbů v klasickém díle Adolfa Černého, Radmila Slabáková (Univerzita Palackého Olomouc), jež představila výsledky mezinárodního srovnávacího bádání o tom, jak by v očích studentů mohl či měl vypadat budoucí historik, a Jiří Lach (taktéž UP Olomouc), který úspěšně uplatnil své znalosti dějin a metodologie moderní historiografie.

Čeští historici představili v Sydney výsledky svého výzkumu jak samostatnými referáty a předloženými publikacemi, tak i podílem na organizaci kongresu. Jejich příspěvek byl přinejmenším rovnocenný podílu, jaký zaujali historici ze srovnatelně velkých zemí.

Účast mladších badatelů, kteří tam získávali nezastupitelné zkušenosti, naznačila, že česká účast na příštím historickém kongresu by mohla být stejně úspěšná.

Miloslav Polívka

Několik postřehů účastníka kongresu v Sydney

Světový kongres historických věd představuje v našem oboru vrcholnou vědeckou akci, která velmi zajímavým způsobem zrcadlí vývoj současného historického bádání. Je tomu tak díky jeho pětileté periodicitě, která je dosti dlouhá na to, aby byl vývoj uvnitř společenskovědního oboru zaznamenatelný, a také díky několikaletým přípravám, které vzniku programu každého z kongresů předcházejí. Bylo mi proto velkou ctí, že jsem v případě kongresu v Sydney mohl alespoň zpovzdálí sledovat průběh jeho přípravy (příslušné informace byly již od roku 2003 pravidelnou součástí jednání Českého národního komitétu historiků); že jsem se mohl díky vstřícnosti vedení mého pracoviště (Filozofická fakulta Univerzity Pardubice) kongresu osobně účastnit, a také že mi bylo organizátory kongresu umožněno přímo vystoupit v rámci jednání sekce *Political Culture in Central Europe*. Přestože již (věkově) nepatřím mezi nejmladší část naší historické obce, světového kongresu historických věd jsem se účastnil poprvé, takže nemohu srovnávat s předchozími ročníky. Beze zbytku se však naplnila moje očekávání, týkající se sjezdového programu – ten představoval nesmírně pestrou mozaiku témat, referátů a diskusí, takže bylo jen obtížné vybírat, kterým z paralelně probíhajících jednání věnovat drahocenný čas.

Zajímaly mě především otázky evropských dějin; tím je pochopitelně ovlivněn i můj celkový dojem z kongresu. V případě sekcí, věnovaných evropským dějinám, jednali i v daleké Austrálii většinou Evropané sami mezi sebou, jen zřídka do diskusí o dějinách našeho kontinentu aktivně vstupovali badatelé z jiných končin světa. Tím výrazněji jsem ovšem na druhém konci světa vnímal onu perspektivu, kterou je možné a také velmi účelné na evropské dějiny nahlížet. Totiž jako na společné dějiny jednoho kontinentu, který je ve srovnání s okolním světem sice velmi malý, ale velice bohatý na rozmanité kultury a národy s vlastním svébytným historickým vývojem. Tudíž i s různou interpretací, v níž se pohled na mnohé dějinné události velmi podstatně liší. Jinak vypadají evropské dějiny z pera autora španělského a úplně jinak v interpretaci historika třeba z Řecka (zůstaneme-li v Evropské unii), a to bez ohledu na historická údobí, kterým jsou věnovány. V tomto směru to mají historické vědy obtížnější než vědy exaktní, protože v interpretaci dějin neplatí žádné fyzikální zákony ani matematické rovnice. Čím silnější a kvalitnější historiografie, čím lepší schopnost a fyzická možnost prezentovat své výzkumy na mezinárodní úrovni, tím výrazněji

se její vlastní interpretace evropských dějin uplatňuje v celkovém obrazu historického vývoje našeho kontinentu.

V souvislosti s touto zákonitostí se ukázala při přípravě i v průběhu XX. mezinárodního kongresu historických věd v Sydney jako velmi účelná a efektivní úzká spolupráce historiografií české, polské, slovenské a maďarské. V rámci současné politické integrace Evropy vznikají také společné (nové) interpretace dějinného vývoje našeho kontinentu ve starších i novějších dobách. Přes různost názorů není velkým problémem najít v rámci zmíněných čtyř historiografií společná východiska a představit vlastní společný obraz dějinného vývoje Evropy. Taková společná interpretace evropských dějin, viděná z pohledu „středovýchodní“ Evropy, pak může sehrát mnohem silnější protiváhu historické interpretaci například francouzské nebo britské, než kdyby šlo jen o samotný pohled český. Může být také velkou výhodou v širší mezinárodní diskusi nad dnešním vnímáním řady událostí ze společných evropských dějin, v nichž jednotlivé země, jejich armády či politici, zaujímali odlišné postoje. Mým nejsilnějším zážitkem z kongresu v Sydney se proto stala praktická zkušenost se známou poučkou, že dějiny nejsou jednou daným a uzavřeným faktem, který zajímá jen pár podivínů, ale nesmírně citlivým nástrojem, který se cílenou manipulací může stát nebezpečnou zbraní. Jak důležité je být dobře „vyzbrojen“ pádnou historickou argumentací, se ukázalo například ve čtvrtek 7. července 2005 při přímé konfrontaci velmi blízkých názorů historiků ze „středovýchodní“ Evropy, proti kterým nedokázal obhájit svá tvrzení zpočátku velmi sebevědomý americký profesor W. W. Hagen.

Kongres historických věd sice trval bezmála týden, ale vzhledem k nabitému programu jednání nezbývalo mnoho času na jiné aktivity. Vzhledem k mé dlouholeté muzejní praxi mne zajímala úroveň místních institucí tohoto typu. Z několika historických muzeí, která jsem stihl jen letmo projít, mne zaujal výrazný kontrast mezi špičkovým technickým vybavením a působivou instalací na straně jedné, a nedostatkem autentických historických hmotných exponátů (měřeno evropskými poměry) na straně druhé. Z australských muzeí nabudete dojmu, že hranice mezi prehistorií a historickou dobou leží na sklonku 18. století (i železný hřebík z lodi z roku 1830 je vzácný exponát) a moderní dějiny začínají v roce 1915 (nasazením „ANZAC“-u v první světové válce). Ale i tento posun ve vnímání „historického času“ je jako zkušenost velmi zajímavý, neboť je docela dobrou paralelou pro vnímání evropských dějin například ze strany asijských kultur s mnohem starší nepřerušenu historickou tradicí.

Moderní univerzitní campus University of New South Wales, nalézající se na předměstí hlavního průmyslového a kulturního centra australského jihovýchodu, poskytoval

skvělé technické zázemí velmi kvalitně a moderně vybavených zasedacích prostor. Většina zahraničních účastníků, ubytovaných v hotelích v centru města, musela však do univerzitního kampusu každý den dojíždět. Jako dobrá volba se proto ukázalo rozhodnutí těch účastníků, kteří chtěli vysílajícím organizacím ušetřit na cestovních nákladech a rozhodli se pro levné (a ceně odpovídající) ubytování na místních vysokoškolských kolejích. Nalézaly se přímo v univerzitním kampusu a jejich kapacita byla v době australských červencových zimních prázdnin částečně volná. Většina členů české delegace, kteří volili tuto formu ubytování, tak mohla lépe využít kongresového času jak k odborné diskusi a navazování nových vědeckých kontaktů, tak i k bližšímu poznání reality studentského života a jeho bezprostředního zázemí v podmínkách mírně odlišné kultury.

Petr Vorel

Účast na kongresu jako zásadní profesní zkušenost

Historici byli vždy cestovatelé a ve svých vzpomínkách a korespondenci se často věnují cestám na místa výzkumů či konferencí. V případě světových setkání historiků většinou platilo, že zbytek světa dojížděl do Evropy, občas do USA (San Francisco 1975) a Kanady (Montreal 1995). V červenci 2005 se naopak evropští historikové museli vyrovnat s dlouhou cestou na jižní polokouli, protože pořadatelství přijalo australské Sydney.

Ani ty největší delegace, snad s výjimkou mnohočetných pořádajících Australanů, nemohly při nejlepší vůli sledovat kongres v celistvosti. Menším skupinám, k nimž se řadila i ta česká, nezbývalo než řídit se pravidlem: každý navštěvuje – pokud možno – jinou sekci.

Prezident CISH v pětiletí 2000-2005 Jürgen Kocka na úvodním zasedání *Globalizace historie a její meze* mimo jiné rekapituloval úkoly a výzvy, které musel a musí řešit CISH ve své dnes již téměř osmdesátileté historii. J. Kocka je rozdělil na tři etapy: první dvě byly ve znamení překonávání nacionalismu po první světové válce a udržování jednoho z mála mostů mezi Východem a Západem v bipolárním světě po druhé světové válce. Poslední etapu po roce 1990 pak reprezentuje diverzita historiků a historiografie v globálním světě. Kockův třetí bod sydneyjskému programu skutečně dominoval. Témata odrážela globalizaci v teritoriálním i obsahovém ohledu. Žádný světový kongres historiků doposud nevěnoval tolik prostoru třetímu či rozvojovému světu, problému existence a soužití odlišných kultur či kontaktům mezi tzv. Severem a Jihem jako kongres v Sydney. Mimo jiné se hojně tato problematika objevovala v panelech podpořených UNESCO. Příkladem budiž aspoň *Latinská Amerika: demokracie a nová politická historie*, nebo *Karibik: multikulturalismus a diaspora*. O prosazování nových témat, které v českém prostoru zůstávají spíše v zorném ohledu

sociálních ekologů, svědčí i jedno ze tří hlavních témat pod názvem *Lidstvo a příroda v historii*. Patrně nikdy předtím si světové fórum historiků (na specializovaných konferencích se tak samozřejmě dělo) tak jasně nepřipomenulo ekologické výzvy minulosti i dneška. Tři sekce tohoto tématu rekapitulovaly výsledky a nové proudy v ekohistorii, přírodní katastrofy a způsoby, jak se s nimi lidé vyrovnávali od Mexika po Filipíny a Čínu, a dialog mezi přírodními vědami a historií. Alespoň částečně se s obsahem tohoto panelu může seznámit čtenář programu.¹⁰ Historie životního prostředí pronikla i mezi tzv. *Poster Sessions* (PS) určené pro mladé badatele. Minimum vyměřeného času, které postihlo i české historiky, však nedovolovalo říci k tématu mnoho. Stejnou zkušenost jako Radmila Slabáková a Petr Kaleta¹¹ učinili mnozí, jako například Němec Guido Poliwoda z bernské university, který mi během dvou rozprav v letadle a v Sydney řekl o povodňovém managementu v Sasku 18. a 19. století patrně více, než mohl sdělit posluchačům své *Poster Session*.¹²

Každý den probíhalo i několik desítek sekcí různého typu, proto bylo nutno vybírat. V pondělním dopoledni zaujal třetí kulatý stůl o restitucích, který by jistě přinesl mnoho podnětného také politologovi. V komparativní perspektivě (poválečné Rakousko, holocaust a restituce v USA a Evropě, náhrady na území bývalé NDR, atd.) se ukázalo, že vyrovnání s minulostí formou ekonomických kompenzací a vůbec samotný princip restitucí představují nevídaný problém. Vystupující hovořili o politické, ekonomické a morální rovině problému. Oliver Rathkolb (Ludwig Boltzmann Institute for European History and Public Sphere) kupříkladu připomněl, že teprve kancléř Franz Wranitzky v roce 1991 přijal rakouskou spoluzodpovědnost za podíl na „konečném řešení“.

Odlisný charakter, z pohledu dlouhodobosti zkoumání tématu, mělo zasedání věnované historikům a jejich obecnstvu, které uvedl Michael Bentley (Round Table 6). Zde hovořili šéfredaktor *History and Theory* Američan Richard Vann, sheffieldská medievistka Sarah Foot, Masayuki Sato z Japonska, Edoardo Tortarolo z Itálie a Jiří Lach (Univerzita Palackého, Olomouc). Každý z vystupujících definoval téma z jiného úhlu a tak nebylo divu, že se mezi posluchači objevila řada reakcí. Ewa Domańska (souběžně působící na Univerzitě Adama Mickiewicze v Poznani a na Stanford University) v diskusi hovořila o těžké uchopitelnosti samotného tématu, obtížném hledání pramenů a složité aplikaci kvantitativních metod. Právě tato polská historička pak následující den přednesla zajímavý a zároveň

¹⁰ 20th *International Congress of Historical Sciences. Programme. 3-9 July 2005*, Sydney 2005, s. 34-75.

¹¹ Radmila SLABÁKOVÁ (Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého), *What Kind of Historian for Future?*; Petr Kaleta (Masarykův ústav AV ČR), *The Sorbs of Lusatia in the Works of the Czech Slavic Scholar Adolf Černý (1864-1952)*. Oba vystoupili v PS 2 – *Myths, Histories and Identities*.

provokativní referát *Věci jako umlčení druzí – Things as Silenced Others* (Round Table 8). Teze poznaňské profesorky musely leckterého posluchače – konvečního historika – vyvést z míry. Hovořila totiž o dosud většinou opomíjených artefaktech, jimž není přiznávána kapacita dějinnosti.

Australské sněmování přineslo řadu dojmů. Jedním z těch nepřehlédnutelných byla dominance angličtiny. Není vytlačována jen francouzština, jež vévodila sjezdům i zasedáním CISH po desítky let, což výrazně dokumentují Zprávy Mezinárodního komitétu historických věd.¹³ Když totiž ve středu 6. července večer pořádala místní pobočka Goethe-Institutu recepci, probíhala drtivá většina komunikace a především uvítací řeč ředitele v anglickém jazyce. Angličtina je tak bezesporu univerzálním jazykem soudobé historiografie (a celé vědy). V jistém ohledu však nesdílím jazykový optimismus Radmily Slabákové. I s vědomím vlastních jazykových rezerv se domnívám, že nejen historici ze země Williama Shakespeara museli často trpět při proslovech na hranici srozumitelnosti. Bohužel s tímto pocitem hraničil také projev nového prezidenta CISH José Luise Peseta během závěrečného sobotního ceremoniálu na sydneyjské radnici.

Jürgen Kocka v průběhu *recepce uprostřed týdne*¹⁴ představil dlouho připravované anglické vydání Erdmannovy publikace o kongresové historii, která v německém originálu vyšla v roce 1987 a neměla by chybět v dobré historiografické knihovně.¹⁵ Kockovo uvedení nevyplývalo jen z jeho funkce v CISH. Spolu s nedávno zemřelým Wolfgangem J. Mommsenem knihu editoval a přispěl k dodatkům pro léta 1990-2000.¹⁶

Vpravdě bohatý program ještě více zasycovala rozmanitá zasedání mezinárodních komisí a společností přiřčených k Mezinárodnímu komitétu historických věd či jen využívajících Sydney ke svému setkání. Počet zúčastněných i průběh zasedání některých z nich nepůsobil vždy povzbudivě a bylo zřejmé, že se sešly poprvé od Oslo. Zcela opačný dojem vykazovala *Mezinárodní komise pro dějiny a teorii historiografie (International Commission on History and Theory of Historiography)*. Již její čtvrtetní organizační zasedání

¹² *Disaster Management and the Social Response to Catastrophic Floods: The Example of Saxony (1784-1845)*. In: PS 1 – *Environmental History*.

¹³ *Bulletin of the International Committee of Historical Sciences* (s pozměněnými názvy vychází od roku 1926).

¹⁴ *Midweek Reception and Book Launch* (středa 6. července 2005, v 17:00, UNSW, Clancy Foyer).

¹⁵ Karl Dietrich ERDMANN, *Die Ökumene der Historiker. Geschichte der Internationalen Historikerkongresse und des Comité International des Sciences Historiques*, Göttingen 1987.

¹⁶ Karl Dietrich ERDMANN, *Toward a Global Community of Historians. The International Historical Congresses and the International Committee of Historical Sciences*. Edited by Jürgen KOCKA and Wolfgang J. MOMMSEN, New York – Oxford 2005. V této verzi jsou kráceny kapitoly do roku 1985, jež napsal K. D. Erdmann, naopak je obohacena o kongresy v letech 1990-2000.

s volbou nového představenstva¹⁷ lákalo a sobotní diskusi o vztahu historiografie a národa (národního státu), o němž se zde zmiňuje také Radmila Slabáková, považují za jeden z nejvýznamnějších přínosů celého kongresu. Příjemný civilní projev všech referentů¹⁸ vyvolal rozmanitou diskusi. Zaujal mne zvláště jeden z postřehů Johna Breuillyho, autora vynikající monografie *Nacionalismus a stát*¹⁹: jestliže chceme poznat historiografii, musíme znát historii.

Také v Sydney se disputace o minulosti a její interpretace protkly s vpravdě historickými událostmi. Nebylo to poprvé. Například v květnu 1926, když CISH v Ženevě rozhodoval mezi kandidaturou Varšavy a Oslo pro příští kongres, se odehrál převrat maršála Piłsudského. V San Francisku se historici přímo vyslovili k osudu svých politicky aktivních východoevropských kolegů. Poklidné rokování XX. kongresu přerušila zpráva o londýnských teroristických útocích. Bylo to akutní potvrzení toho, že zájem dějepisců o historický vývoj dlouhodobě krizových oblastí je na místě.

Pravděpodobně to nebude jediná zpráva, v níž se referent vyjádří k organizační stránce. Budoucího historika XX. sjezdu čeká velká výzva, bude-li se snažit rekonstruovat, kdo a s jakým příspěvkem vystoupil. Pokud tak bude činit podle oficiálního programu, neodkryje realitu. Závěrečná redakce této nepřehledné publikace přišla příliš brzy a obsazení plenárních zasedání, speciálních témat i kulatých stolů mnohdy neodpovídá skutečnosti. K dalším negativům patří fakt, že v pěti pracovních dnech kongresu účastníci až příliš často hledali vytipované panely a je zcela jistě možné, že někdy i více než poloprázdné místnosti šly na vrub nezvládnuté organizace. Přestože by bylo možno uvést i další výtky, představuje pobyt v Sydney za příjemné subtropické zimy zcela zásadní profesní zkušenost.²⁰

Jiří Lach

Kongres ve znamení globalizace a mostu

Sydney má dvě dominanty: Operu a Harbour Bridge, které spolu vytvářejí nezapomenutelné panorama. Zatímco do Opery měli účastníci kongresu možnost nahlédnout v rámci doprovodného programu, výstup na vrchol mostu, který se tyčí nad přístavem, si musel případný zájemce zorganizovat sám. Ale možná, že organizátoři nezařadili zdolání

¹⁷ Masayuki Sato vystřídal Richarda Vanna.

¹⁸ John BREUILLY (London School of Economics), *On Nation and Historiography*; Daniel WOOLF (University of Alberta), *Comparative Historiography With and Without a Nation*; Georg IGGERS, *The Rise and Decline of Nation-State Paradigm in Modern Historiography, East and West*; Sarah FOOT, *The Nationalism of Medieval Historiography*.

¹⁹ John BREUILLY, *Nationalism and the State*. Poprvé vyšla v roce 1993.

mostu do společenského programu schválně: jde o to, jestli na to historikové mají – nejen na zdlouhání mostu, ale také na jeho vybudování.

Když si totiž při závěrečném ceremoniału minulého světového kongresu v norském Oslu odstupující předseda CISH Ivan Berend pochvaloval, jak se kongres vydařil, přece jen si také posteskl – a to nad tím, že velká část Asie a Afriky se světových kongresů neúčastní. Kongres v Sydney měl být v tomto ohledu slibnější – poprvé se měl kongres konat na jižní polokouli, poprvé mimo Evropu a Severní Ameriku. Ideální místo pro vybudování mostu – silně britské (na silnici se pořád jezdí vlevo), přesto však nanejvýš otevřené neevropským národům (stačí se projít v Sydney po ulici). Jedinečné příležitosti si byli vědomi i organizátoři – snad proto pozvali na slavnostní zahajovací ceremoniał zástupce místní zemské rady původních obyvatel – Aboriginců. Jeho slova k delegátům kongresu „vítejte v naší zemi“, která by ještě před třiceti lety byla nemyslitelná, sice ukazovala na to, že most je teď pro Austrálii opravdu důležitý, ale poněkud zarážel fakt, že další původní obyvatel – hráč na didžeridu – vypadal ve své ne zrovna slavnostní bundě jakoby se na pódiu ocitl omylem a po krátké znělce směrem k publiku zmizel tak rychle, jak se objevil. Nepůjde to tak snadno, ten váš most, jakoby tím říkal.

Historikové se však do budování pustili hned v úvodním panelu, nazvaném *Globalizace historie a její meze*. Perspektivy globální historie byly totiž jedním ze tří hlavních témat kongresu v Oslu, a tak se naskýkala otázka, jakým způsobem historikové naváží tentokrát. Zda se budou opět zabývat tím, jestli je univerzální historie možná, kterážto debata byla v Oslu víceméně uzavřena rétorickou otázkou, v jakém že to jazyce máme psát univerzální historii. Odpověď je nasnadě – jednacím jazyky světových kongresů jsou stále angličtina a francouzština, ale s francouzštinou prakticky už nikdo nepočítá. Panely tří hlavních témat byly sice i tentokrát simultánně tlumočeny z angličtiny do francouzštiny (ano, pořadí je správné), ale když se náhodou a zřídka ozvala francouzština (nemohu se stejně zbavit podezření, že frankofonní historikové měli referáty ve francouzštině povinné), téměř celý sál se začal zmateně ohlížet a ptát se, kde že jsou ta sluchátka.

Potěšující bylo, že historikové opravdu navázali. Důležitým už nebylo to, jestli je univerzální historie možná, ale hledání toho, co je v historii univerzálního. Podle Jürgena Kocky, prezidenta CISH, existují pro historii tři univerzální charakteristiky: společné metodologické zásady, snaha vyvodit závěr a důraz na vzájemné vztahy, spoje, nadnárodní procesy. Takový univerzální historik musí být obdařen specifickými dovednostmi: v první

²⁰ Cestu na kongres podnikl autor tohoto sdělení díky laskavé podpoře Grantové agentury AV ČR, projekt č. KJB 8138402 „Mezinárodní historické kongresy a československá historiografie 1918-1938“.

řadě musí ovládat jazyky, dále mu má být vlastní schopnost srovnávat, musí vědět, jak studovat vzájemné vztahy, musí být schopen vysvobodit se ze svého specifického kontextu. Natalie Z. Davisová v zastoupení zdůraznila, že žádný historik nemá monopol na to, jak mluvit o minulosti a ač má být jeho cílem pravdivý výklad minulosti, je to pouze metodologie, která může být univerzální. A totéž zaznělo z úst jediného zástupce neevropského státu (mimo Austrálii), Ibrahimy Thioub ze Senegalu: nejdůležitější je shodnout se na metodologii, protože každá komunita má své vidění minulosti, má schopnost vytvořit svou historii.

Globalizace, globální, univerzální, světová, to jsou pojmy, které ač pořádně, podobně jako v Oslu, nevysvětleny (jaký je rozdíl mezi historií světovou a historií globální? A univerzální historie je synonymem té první či druhé či úplně něčeho jiného?), byly k slyšení i v jiných sekcích. Panel specializovaného tématu *Učebnice historie: od národního vyprávění k vyprávění občanskému*, kde se sešli jak zástupci euro-americké civilizace, tak i historikové z Koreje a Japonska, sliboval, že se člověk dozví, jak pojmout světovou historii v učebnicích, které slouží, jak se shodli všichni referující, především jako prostředek pro posílení národní identity. Všichni byli také zajedno v tom, že překonaný je přístup kosmopolitický, národní, eurocentrický i jeho protějšek – přístup orientalistický. A jak tedy psát světovou historii (nejen v učebnicích)? Podle organizátora panelu Masao Nishikawy z Japonska nemůže být tedy v žádném případě modelem známá „Historie Evropy“, napsaná historiky z dvanácti různých evropských zemí, která spíše smazává národní rozdíly, místo toho, aby učila porozumět názorům druhého. Měly by existovat různé učebnice v různých zemích s různými pohledy na minulost, ale začleňující národní historii do širokého kontextu světové historie. A jsme prakticky zase na začátku. Jak ji tam začlenit a jak ji učit? Sympatická Misako Nimura z Japonska, referující poprvé v angličtině, jak se na začátku s plachým úsměvem přiznala, se nám to snažila vysvětlit dost dlouho; jenže se obávám, že její námaha vešla vniveč. Když se jednu chvíli krátce nadechla, všichni začali tleskat, domnívajíce se, že svůj referát právě dokončila.

Nutnost přizpůsobovat se dominantní civilizaci a dominantní historiografii (jak snadná by pak byla univerzální historie!), ať už jazykově či jinak, zazněla i v jiných referátech. Masayuki Sato z Japonska na kulatém stole o historických a jejich posluchačstvu ukazoval obecnost, jak vypadají chronologické tabulky, kterými se Japonci už v 1. století př. Kr. snažili synchronizovat svůj systém s chronologickým časem. Ještě větší nutností se synchronizace stala v polovině 19. století, kdy se Japonci začali zabývat evropskou historií. Důkaz toho, že most byl dlouho budován jen z jedné strany (otázka zní, o jaký most tady šlo),

přineslo též zasedání *Mezinárodní komise pro historii a teorii historiografie*, podobně jako v Oslu s velmi kvalitními příspěvky. Na sekci nazvané *Za vědou v historické teorii* (ve smyslu: co to znamenalo být vědeckým pro různé historiky v různých dobách), se mi dostalo dlouho hledané odpovědi na otázku, která člověka nemůže nenapadnout při pohledu na mnohé vystupující Japonce a Číňany (ti byli v Sydney nejvíce zastoupeni hned za reprezentanty euro-americké civilizace), kteří perfektní angličtinou naznačující dlouholeté pobývání v euro-americkém světě diskutují erudovaně o problémech současné (euro-americké) historické vědy se svými evropskými kolegy. Jsou představiteli japonské a čínské historiografie či spíše té evropské, lépe řečeno euro-americké? A jak se tyto historiografie liší? A podobně se snažili historikové v této sekci hledat odpověď na otázku, zda byly neevropské tradice historického myšlení vystaveny podobným konfrontacím jako ty evropské. Georg Iggers (jedna z hvězd kongresu, což se poznalo podle blikajících fotoaparátů) svědomitě nahrazující pojem světová historiografie slovem komparativní, připomněl rovněž již výše evokovanou éru Meidži a imitaci německého modelu profesionálními historiky na univerzitách v Tokiu a Kjótu, stejně jako vznik univerzit západního typu v Číně a Koreji na začátku 20. století. Jaká historiografie se tam pěstovala? A jaká historiografie převládá v těchto asijských zemích dnes? „Vždyť my o nich nic nevíme,“ posteskla si další hvězda kongresu, Jörn Rüsen. Zato „oni“ jsou o současné euro-americké historiografii informováni perfektně: „Známe školu Annales, postmoderní historiky, přišli k nám všichni společně, po osmdesátých letech, prohlašoval profesor Chen z Číny. Přeložili jsme hodně publikací – Braudela, Blocha, Whita, Iggerse, Vanna, dodával s pohledem na jmenované v sále, a ty knížky měly hodně čtenářů, nejen univerzitních studentů. Teď se diskutuje o tom, jak skloubit čínskou historickou tradici a západní metody.“ Ano, máme co dohánět. Těžko bychom mohli říct, že se v euro-americké historiografii debatuje o tom, jak spojit naši tradici s východními metodami.

Stejně jako již zmiňovaný kulatý stůl o učebnicích, tak i druhé zasedání Mezinárodní komise pro historii a teorii historiografie, zabývající se národním pojetím historiografie, odvrhlo národně orientovanou historiografii. Nejmarkantněji to vyjádřil G. Iggers: „Moje identita není ani Němec, ani Američan, ani Žid, ale Georg Iggers.“ Snad něco takového měli na mysli organizátoři výše zmiňovaného specializovaného tématu o učebnicích, když vyzvali k přechodu od národního k občanskému. Ano, opět most.

Podobného jmenovatele – hledání společného – mělo jedno z hlavních témat, nazvané *Mýtus a historie*. Jörn Rüsen (hvězdy se poznají také podle toho, že vystupují v několika panelech a sekcích), hlavní koordinátor tohoto velkého panelu, hned na začátku bez obalu přiznal, že rozdíl mezi mýtem a historií zmizel. Co mají oba společné, je příběh – story – ať

už je chronologicky uspořádaný či nikoliv. Není to však tak jednoduché, protože historie si činí nárok na pravdu. Historikové by si však měli více všimnout toho, jak je národní historie s mýtem spojena. Zvláště Chris Lorenz z Holandska upozorňoval na to, jak mýty, především náboženské, byly zabudovány do koncepce vědecké historie hned od jejich začátků. Všichni panelisté, ať už z Evropy, Austrálie, Indie, Senegalu či Brazílie, se však i zde shodli na tom, že existoval silný vztah mezi budováním národa a psaním národní historie.

O vztahu diskutovali historikové také v podtématu tohoto velkého panelu, pojmenovaného *Historie a utopie*. Znamenala kritika utopického myšlení v duchu Thomase Mora, se svým rozhodujícím vlivem na západoevropskou intelektuální a politickou historii, která se objevila společně s přelomovou změnou ve světě politiky po roce 1989, definitivní konec utopie? Otázka, která mnoho historiků, nejen u nás, pravděpodobně nepálí. Přesto ji žijeme, syntézu historie a utopie, přesto jsou neoddělitelné, přesto nemůžeme myslet na jedno, aniž bychom měli představu o druhém, jakkoliv vágní by ta představa byla. Konec utopie nenastal, shodli se všichni referující, naopak, zrodil se nový druh utopického myšlení, pokud rovnou nepřijmeme radikální stanovisko Haydena Whita (hvězdy se poznají také podle toho, že jim občas málokdo rozumí), že tradiční historické myšlení se svou anti-utopickou logikou danou limitovaným vztahem ke zkušenosti navždy zmizelo.

Co však určitě nezmizelo, jsou ženy. Na kongresu v San Francisku (1975) byly jen tři, vzpomínalo se na zasedání Mezinárodní federace pro výzkum v historii o ženách, teď nejenže jsme stále tady, ale máme svou vlastní konferenci v rámci kongresu. Konference to byla vpravdě ženská, přesně podle zákona čím více žen mezi referujícími, tím více žen mezi posluchačstvem. Mezi stovku žen proniklo pět mužů, pokud jsem to dobře spočítala, z čehož jeden dokonce mezi referující (bohužel to byl jeden z těch Australanů, kterým nebylo rozumět ani slovo). Takovému zastoupení žen jak mezi referujícími, tak mezi posluchačstvem se přiblížil snad jen kulatý stůl nazvaný *Analýza diskurzu a lidová kultura po revizi*, což zarazilo i samotného diskutéra, Roberta Muchembleda z Francie, jediného muže mezi sedmi referujícími ženami, a přimělo ho to k provokující otázce, jestli snad není lidová kultura ženské téma. Kupodivu se nikdo nepozastavil nad tím, když se panel skládal ze samých mužů, jak tomu bylo například u kulatého stolu *Historikové a jejich posluchačstvo*, u sobotního zasedání Mezinárodní komise pro historii a teorii historiografie nebo u kulatého stolu workshopu UNESCO *Místo Střední Evropy mezi Východem a Západem v letech 1000-2000*. Že ve většině panelů (a tudíž mezi posluchačstvem) měli muži silnou převahu, není třeba dodávat, to se jaksí rozumí samo sebou. Koneckonců výzkumy potvrdily, jak zaznělo na

konferenci pro ženy, že psaní univerzální (světové, globální) historie bylo vždy chápáno jako maskulinní projekt (chlapci se svými velkými příběhy).

A co na to ženy? Vytvářely historii. Některé příspěvky (hlavně diskusní) byly pěkně radikální, s potleskem na otevřené scéně, takže chvílemi člověk přemítal, jestli se neocitl v bojovných sedmdesátých letech, chvílemi si naopak zoufal, že ten most snad ani není snaha budovat. „Světová historie nezahrnuje ženy, ženy jsou vyloučené z této historie mužů,“ začala svůj příspěvek Judith Zinsserová z USA, seznamujíc své posluchačstvo s malým průzkumem, který si udělala. „Proč světová historie nezahrnuje ženy?“, ptala se svých kolegů. Odpovědi, které dostávala, rozdělila do tří oblastí: první zněla, že zahrnuje, načež následovala otázka – které kapitoly máme připsat?, druhá odpověď se jevila ještě nepochopitelnější – neděláme historii minorit (!), třetí pak vypovídala spíše o nezájmu – nemáme nikoho, kdo by chtěl dělat gender (samozřejmě se předpokládá, že gender bude dělat žena). Mnoho dalších příspěvků zaznělo na této dvoudenní velmi zdařilé konferenci, byť opět převážně s euro-americkým zastoupením. Obávám se jen jednoho – že po tomto mostě se ještě dlouho neprojdeme.

Zbývá se zastavit u historiků z České republiky. Na kongresu v Oslu jich bylo zoufale málo a jejich počet se nápadně blížil počtu historiků z Kamerunu, zdaleka nedostačující na kolegy z Polska, Maďarska či Rakouska. Na silnou polskou delegaci jsme ani tentokrát nestačili, přesto našich osm účastníků je docela slušný počet. Osobně jsem se účastnila opět v poster session, která na rozdíl od té v Oslo nebyla zdaleka tak velkolepá (kdeže celých dvacet minut na příspěvek!) a promrzlý altánek (zima byla letos v Sydney opravdu chladná), kde jsme měli s kolegou Petrem Kaletou možnost vystavit každý svůj projekt a prohodit o něm doslova pár slov, k nějaké hluboké diskusi také nepřispíval. Nejvíce tak potěšil Jiří Lach, jehož vystoupení spatra na kulatém stole *Historikové a jejich posluchačstvo* bylo naprosto bravurní (však se také organizátor kulatého stolu, Michael Bentley z Velké Británie velmi radoval, že tam má zástupce z Československa!), a vyvolalo celou řadu dotazů a diskusních příspěvků.

Podařilo se tedy v Sydney nějaký most vybudovat či snad po něm rovnou kráčet? Troufám si říct, že žádný z delegátů kongresu se na vrchol Harbour Bridge neodvážil. Jisté je, že se historikové (a historičky nevyjímaje) odvážili klást otázky. A to je možná dobrý začátek – klást otázky, které kladou mosty. Uvidíme, kam se dostaneme za pět let v Amsterdamu.

Radmila Slabáková

Z Osla přes Sydney do Amsterdamu

Ačkoli v červenci začíná australská zima, prostředí Sydney bylo i k hostům přilétajícím z létem prohráté severní polokoule vcelku milosrdné a Univerzita Nového Jižního Walesu pro ně vytvořila zajímavé prostředí. Na jedné straně nabídla vnějškově velmi krásný campus, který ve zvlněné, stále se zelenající krajině kombinuje prvky britské a středomořské univerzitní architektury; na straně druhé poskytla ubytování ve studentských kolejkách, které znamenaly i pro skromnější Středoevropany (pokud ne zvolili ubytování v drahých hotelech) neočekávaný kulturní otřes. Nevadily tolik společné prostory pro muže a ženy (a to včetně toalet a sprch), jež patří k naturistickému pojetí australské civilizace, jako spíše „azbestové kobky“, temné a neútluné pokojíky, obložené na zdech či na stropě nehořlavými deskami, které svým dočasným obyvatelům slibovaly intimní dotek s jinde tak obávanou azbestózou.

Program kongresu se ovšem odehrával ve výstavných sálech, ale ani on nepostrádal dílčí nedostatky. Na rozdíl od propracovaných publikací, jimiž se o pět let dříve vyznačoval kongres v Oslu, se australští pořadatelé spokojili s jednou nepřehlednou brožurou.²¹ V ní důkladně promísili údaje o technickém zázemí kampusu a o kongresovém programu s otiskem těch shrnujících referátů, jež – pouze někteří – organizátoři jednotlivých zasedání včas poslali do Sydney. Takto pojatá publikace je sice na každé stránce ozdobena půvabnou siluetou Sydneyjské opery, ale pro účastníky kongresu zůstala jen chabou orientační pomůckou. V informačním a dokumentačním ohledu zůstali norští pořadatelé svým australským následovníkům nedostižným vzorem.

Také dvě zasedání Mezinárodního komitétu historických věd, jichž se s hlasovacím právem účastnili přítomní předsedové národních komitétů historiků, měla pozoruhodný ráz. Odstupující předseda Jürgen Kocka oznámil kandidaturu pouze dvou měst na pořádání příštího kongresu – Amsterdamu a Paříže. Na otázku z pléna, zda nekandidují ještě jiná města, odpověděl, že se sice takové náměty vyskytly, ale byly nedostatečně připraveny, a vyhnul se konkretizaci svého sdělení. Prezentace obou kandidujících měst se od sebe zásadně lišily. Zatímco Francouzi (samozřejmě ve francouzštině s následným anglickým tlumočením) poněkud pateticky zdůrazňovali výjimečné postavení Paříže v dějinách kultury a ve světové historiografii, anglofonní Nizozemci názorně předvedli, jak pečlivě mají promyšlen svůj záměr, a nakonec při hlasování jednoznačně zvítězili. Příští, XXI. mezinárodní kongres historických věd se tedy bude konat roku 2010 v Amsterdamu a po organizační stránce

²¹ *20th International Congress of Historical Sciences. Programme. 3-9 July 2005. University of New South Wales, Sydney, Australia, Sydney 2005.*

pravděpodobně naváže na evropské tradice svých předchůdců. Netřeba však pochybovat o tom, že se na něm výrazně uplatní také historici z jiných kontinentů. Doufejme, že se mezi nimi čeští dějepytci neztratí.

Jaroslav Pánek